

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 listopada 2012 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący – Sędzia SA – Roman Dziczek

Sędzia SA – Edyta Jefimko

Sędzia SO del. – Jacek Sadowski /spr./

Protokolant – st. sekr. sąd. Katarzyna Foltak

po rozpoznaniu w dniu 8 listopada 2012 r. w Warszawie na rozprawie

sprawy z powództwa S. Z. Z. P. A. T. D. N. i (...) z siedzibą w K.

przeciwko Stowarzyszeniu (...) z siedzibą w W.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 2 grudnia 2011 r. sygn. akt II C 105/11

1. oddala apelację,

2. zasądza od Stowarzyszeniu (...) z siedzibą w W. na rzecz S. Z. (...) P. A. (...) D. N.i (...) z siedzibą w K. kwotę 5400 (pięć tysięcy czterysta) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

Sygn. akt I ACa 563/12

UZASADNIENIE

S. Z. (...) P. A. (...) D. N. i (...) z siedzibą w K. wniosło ostatecznie o zasądzenie od Stowarzyszenia (...) w W. kwoty 3.354.163 zł wraz z ustawowymi odsetkami. Podstawę prawną roszczenia stanowił art. 20 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych oraz przepisy Rozporządzenia Ministra Kultury z dnia 2 czerwca 2003 r. w sprawie określania kategorii urządzeń i nośników służących do utrwalania utworów oraz opłat od tych urządzeń i nośników z tytułu ich sprzedaży przez producentów i importerów (Dz. U. z 2003 r., Nr 105, poz. 991). Pozwany nie uznał powództwa i wnosił o jego oddalenie. Wyrokiem z dnia 2 grudnia 2011 r. Sąd Okręgowy w Warszawie uwzględnił powództwo i zasądził na rzecz powoda łącznie kwotę 3.354.163 zł wraz ze wskazanymi w wyroku odsetkami ustawowymi. Podstawę wydanego rozstrzygnięcia stanowiły następujące ustalenia i oceny prawne sądu pierwszej instancji. S. Z. (...) P. A. (...) D. N. i (...) z siedzibą w K. jest organizacją zbiorowego zarządzania w rozumieniu art. 104 pr. aut., uprawnioną do zbiorowego zarządzania prawami autorskimi do utworów naukowych i technicznych na polach eksploatacji szczegółowo opisanych w decyzji Ministra Kultury z dnia 20 listopada 2003 r., zmieniającej decyzję z 16 sierpnia 1995 r. W szczególności zbiorowe zarządzanie prawami autorskimi do utworów naukowych i technicznych może odbywać się na polach eksploatacji takich jak: zwielokrotnianie jakąkolwiek techniką egzemplarzy utworu, w tym techniką drukarską, reprograficzną, zapisu magnetycznego lub cyfrowego. Pozwane Stowarzyszenie (...) pobiera opłaty na rzecz twórców od urządzeń i nośników określonych w załączniku 1 do rozporządzenia Ministra Kultury z dnia 2 czerwca 2003 r. w sprawie określenia kategorii urządzeń i nośników służących do utrwalania utworów oraz opłat od tych urządzeń i nośników z tytułu ich sprzedaży przez producentów i importerów. Natomiast Stowarzyszenie (...) pobiera opłaty od urządzeń i nośników określonych w załączniku 2 tego rozporządzenia. Jednocześnie obydwa stowarzyszenia są również uprawnione do udziału w pobieranych opłatach. W trakcie rozmów dotyczących podziału zebranych opłat pomiędzy organizację zbiorowego zarządzania, w tym powoda, przeprowadzone zostały przez (...) sp. z o.o. z siedzibą w S. badania statystyczne dotyczące zakresu wykorzystania utworów do osobistego użytku. Wyniki tych badań, z uwagi na zgłaszane zastrzeżenia co do precyzji stawianych respondentom pytań, opatrzone zostały komentarzem sporządzonym przez reprezentantów firmy prowadzącej badania. W treści komentarza prowadzący badania zastrzegli, że użyte w kwestionariuszu pojęcia oznaczonych utworów, w tym między innymi utworu naukowego, mogą być przez respondentów rozumiane szerzej, z uwagi na użyte sformułowania nietypowe dla języka potocznego, co pozwala na dowolną i w szczególności szeroką interpretację pojęcia. Taka ocena pojęć, w mniejszym lub większym stopniu mogła wpłynąć na wyniki badań, ale skala tego zjawiska nie jest możliwa do określenia. Z tego też względu, po zakończeniu prac badawczych w trakcie przygotowywania raportu przez kilka tygodni trwały rozmowy ze zleciennodawcami raportu, co do formy przedstawienia wyników badań. Uśredniane były wyniki badań, aby uzyskać sumę odpowiedzi na poziomie 100 %. Wyniki badań zostały zaprezentowane odrębnie dla kopiowania w tzw. strefie video i strefie audio. W strefie video, kopiowanie utworów naukowych w strukturze kopiowania filmów i programów stanowiło odsetek wynoszący 4 %. W strefie audio, kopiowanie utworów naukowych i programów stanowiło odsetek 11,1 % wszystkich kopiowanych utworów. Pismem z dnia 28 lipca 2010 r. (...) wezwał Stowarzyszenie (...) do zapłaty kwoty 3.505.797 zł tytułem opłat należnych twórcom dzieł naukowych.

Należność ta została wyliczona na podstawie dokumentacji uzyskanej z (...) w wykonaniu zobowiązania wynikającego z wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 24 lutego 2009 r., utrzymanego w mocy wyrokiem Sądu Apelacyjnego z dnia 14 października 2009 r. Należność tę wyliczono z uwzględnieniem udziału w opłatach zebranych przez (...), który został ustalony na 11,1 %, zgodnie z wynikami nadań przeprowadzonych przez (...) sp. z o.o. w S.. Natomiast w ramach podziału wpływów ze sfery video, za którą odpowiedzialne było Stowarzyszenie (...), pobrane przez (...) opłaty przypadające na(...) za wykorzystanie do osobistego użytku utworów naukowych w wysokości 4 % wszystkich pobranych opłat za lata 2003 – 2008, rozliczone zostały ze Stowarzyszeniem (...) w ramach potrącenia wzajemnych roszczeń. Udział w sferze video przypadający na utwory naukowe ustalony został na 4 % w oparciu o wyniki badań (...) sp. z o.o. w S.. Jak ustalił sąd okręgowy, łącznie za lata 2003 – 2008, z tytułu rozliczenia kwot przypadających na utwory naukowe w części dotyczącej rozliczenia z (...) dla (...) przekazano jedynie kwotę 395.483 zł. Powodowe stowarzyszenie nie jest stroną porozumień w sprawie zasad podziału wynagrodzeń autorskich w zakresie objętym rozporządzeniem Ministra Kultury z dnia 2 czerwca 2003 r. Porozumienie takie zostało zawarte pomiędzy Stowarzyszeniem (...), Stowarzyszeniem (...) oraz Stowarzyszeniem (...). W dniu 20 lipca 2006 r. porozumienie dodatkowo zawarto ze Związkiem (...) oraz Związkiem (...). Przedstawiciele S. Z. (...) P. A. (...) D. N. i (...) brali udział w spotkaniach organizacyjnych poprzedzających zawarcie porozumienia. W trakcie prowadzonych rozmów Stowarzyszenie (...) oferowało(...) udział w wysokości około 1 %. Propozycja ta nie została przez powoda przyjęta i tym samym nie zostało zawarte w tym zakresie porozumienie. W świetle powyższych ustaleń sąd okręgowy uznał roszczenia powoda za zasadne. W pierwszej kolejności sąd okręgowy nie podzielił zarzutu pozwanego co do braku legitymacji czynnej po stronie powoda. W tym zakresie wskazał, że powodowe stowarzyszenie posiada zezwolenie Ministra Kultury i Sztuki na prowadzenie zbiorowego zarządu prawami autorskimi od 1995 r., a dołączone do pozwu zezwolenie z 2003 r. jest kolejną decyzją, zmieniającą poprzednią o nowe pola eksploatacji, na skutek zmiany nazw istniejących pojęć oraz wprowadzenie nowych pól eksploatacji. Jak wskazał sąd okręgowy, tryb postępowania oraz zasady podziału opłat pobranych przez pozwanego na podstawie art. 20 pr. aut. został określony w rozporządzeniu Ministra Kultury z dnia 2 czerwca 2003 r. Zgodnie z § 7 ust. 2 rozporządzenia, organizacje wymienione w § 3 ust. 2 i § 4 rozporządzenia dokonują podziału opłat na podstawie porozumienia zawartego przez wszystkie organizacje reprezentujące podmioty uprawnione, po ustaleniu – przy uwzględnieniu wyników badań obejmujących korzystanie z utworów, artystycznych wykonania oraz fonogramów i wideogramów, odzwierciedlających strukturę i rozmiar utrwalania utworów, artystycznych wykonania, fonogramów i wideogramów do własnego użytku osobistego – jaka część opłat jest należna poszczególnym kategoriom podmiotów uprawnionych. Zgodnie z § 7 ust. 3 rozporządzenia, w przypadku braku porozumienia między organizacjami, co do ich udziału w opłatach, podział dokonywany jest przez organizacje wymienione w § 3 ust. 2 i § 4, które dokonują podziału opłat po ustaleniu, przy uwzględnieniu wyników badań, jaka część opłat jest należna poszczególnym kategoriom podmiotów uprawnionych.

Organizacja reprezentująca podmioty uprawnione może zgłosić zastrzeżenie organizacjom wymienionym w § 3 ust. 2 i § 4 dotyczące wysokości przypadającej kwoty opłat i przedstawić dokumentację w tym zakresie. Jak wskazał sąd okręgowy, z treści rozporządzenia wynika więc, że rozdział pobranych opłat powinien być dokonywany na podstawie porozumienia zawartego przez wszystkie uprawnione organizacje, a wysokość udziału każdej z nich powinna wynikać z badań statystycznych, o których jest mowa w § 7 ust. 2 rozporządzenia. Badania takie zostały wykonane przez (...) sp. z o.o. w S.. Wynika z nich, że udział utworów naukowych w procesie kopiowania i przegrywania w ramach dozwolonego użytku wynosi 11,1 %. Jak podkreślił sąd okręgowy, przepisy przywołanego rozporządzenia nie określiły żadnych innych podstaw do określenia wysokości udziału określonego kręgu twórców, w szczególności nie wymagają, aby organizacje reprezentujące określony krąg uprawnionych twórców przedstawiały dodatkową dokumentację w celu udokumentowania wysokości ich udziału w postaci podania zakresu utrwalania do użytku osobistego utworów, artystycznych wykonań, fonogramów i wideogramów pochodzących od reprezentowanych przez te organizacje podmiotów. Przeciwnie, z brzmienia ust. 3 i 4 § 7 rozporządzenia wynika, iż nieakceptowanie wyników badań statystycznych przez organizację uprawnioną do uzyskania części pobranych opłat i nieprzystąpienie do porozumienia, uprawnia organizację wymienioną w § 3 ust. 2 i § 4 rozporządzenia do podziału opłat właśnie przy uwzględnieniu wyników badań statystycznych. Zgodnie z poglądem sądu pierwszej instancji, zarówno wykładnia językowa, jak i celowościowa i funkcjonalna cytowanych przepisów nie daje podstaw do uznania, że pozwany ma prawo do domagania się od innych organizacji, mniejszych i słabszych, dokumentacji, która ma potwierdzić udział innej organizacji w podziale pobranych opłat. Brak porozumienia organizacji reprezentującej podmioty uprawnione, uzasadnia tylko taki podział opłat, jaki wynika z przeprowadzonych badań, chyba że jedna z nich zgłosi zastrzeżenie i przedstawi stosowną dokumentację. W efekcie uznać należy, że zgłoszenie zastrzeżenia ma na celu uzyskanie świadczenia w większym zakresie, niż wynikające z przeprowadzonych badań. Jeżeli natomiast określona organizacja, tak jak powodowe stowarzyszenie, chce uzyskać udział w opłatach wynikający z przeprowadzonych badań, nie musi zgłaszać zastrzeżenia oraz przedstawiać dodatkowej dokumentacji. Jak podniósł sąd okręgowy, strona pozwana nie chce wypłacić powodowi kwoty, jaka powinna mu przypaść na podstawie przeprowadzonych badań statystycznych. Uzależnia ustalenie udziału w opłatach od udokumentowania uprawnienie do ich uzyskania w takiej właśnie wysokości. Gdyby ustawodawca zamierzał uzależnić wysokość udziału w opłatach od możliwości ich udokumentowania, to zupełnie zbędne byłoby wprowadzenie kryterium w postaci wyników badań statystycznych. Sposób postępowania pozwanego wskazuje natomiast, iż wyniki tych badań i tak nie mają znaczenia, gdyż udział innych organizacji w całej puli pobranych opłat określa albo arbitralnie, albo domaga się udokumentowania wysokości, która wynika z wyników badań. W efekcie swoim zachowaniem strona pozwana wykorzystuje uprzywilejowaną pozycję, jako podmiotu pierwotnie uprawnionego do poboru całości opłat. Przy czym, jak zaznaczył sąd okręgowy, pozwany domagając się od innych podmiotów udokumentowania należnej opłaty, sam nie musi udokumentować należnego mu udziału w opłatach. Specyfika opłat pobieranych na podstawie art. 20 pr. aut. czyni niemożliwym precyzyjne ustalenie wysokości udziałów każdej z organizacji.

Za tych względów ustawodawca uznał, że zasadniczą podstawę dokonanego podziału stanowią wyniki badań statystycznych. Sąd okręgowy podkreślił przy tym, że samo zlecenie badań, w tym wybranie podmiotu badającego, jak i samo przygotowanie pytań do uczestników, było w gestii pozwanego. Nie może więc on obecnie w sposób dowolny interpretować wyników tych badań i sporządzonych na ich podstawie raportów, zwłaszcza na niekorzyść innych uprawnionych do udziału w opłatach organizacji reprezentujących twórców. Jak dalej wskazał sąd okręgowy odnosząc się do zarzutów strony pozwanej, komentarz metodologiczny do wyników badań wyjaśnia jedynie różnice w odbiorze niektórych pojęć. Może to oczywiście zawyżać wyniki badań, ale ewentualne zawyżenie dotyczy nie tylko utworów naukowych, ale utworów wszystkich organizacji zainteresowanych podziałem. Jeżeli pozwany uznawał, że wyniki badań były niedokładne, mógł zlecić ich powtórzenie innemu podmiotowi, który byłby w stanie wykonać to zlecenie dokładniej. Jak dalej wywiódł sąd okręgowy, brak porozumienia uprawnionych organizacji wręcz nakazuje, aby rozdział środków pobranych odbył się na podstawie wyników badań (ust. 3 § 7 rozporządzenia) i dopiero wówczas zainteresowany może wnieść sprzeciw, co do wysokości przyznanych mu kwot i przedstawić dokumentację w celu wykazania, że należy mu się więcej. Brzmienie paragrafu 7 ust. 1 rozporządzenia powtarza jedynie ogólną zasadę rozdziału opłat, wynikającą z zasad ogólnych Prawa autorskiego, jako proporcjonalną do zakresu utrwalania utworów, z tym że zakres utrwalania w postaci kopiowania i przegrywania ustala się za pomocą badań, który w przypadku sprzeciwu organizacji zainteresowanej większym udziałem niż z nich wynikający wymaga udokumentowania większego zakresu wykorzystania. Jak podkreślił sąd pierwszej instancji, analogiczne wnioski wynikają z wypowiedzi doktryny. Podział zebranych opłat powinien nastąpić na podstawie porozumienia zawartego między organizacjami zbiorowego zarządu, reprezentującymi poszczególne grupy uprawnionych twórców. Właściwy udział procentowy ustalony jest na podstawie badań ankietowych wykazujących rodzaj najczęściej przegrywanych utworów i źródło przegrywania. W przypadku braku porozumienia podział opłat powinien nastąpić na podstawie § 7 ust. 3 rozporządzenia. Jak podkreślił dającemu sąd okręgowy, znamienym jest, że Stowarzyszenie (...), które również jako organizacja uprawniona pobierała część wynagrodzenia od urzędów określonych w załączniku nr 2 do rozporządzenia i będąc również podmiotem zlecającym badania (...) sp. z o.o. z siedzibą w S., uznała udział (...) określony w raporcie z badań na 4 %. W ten sposób kwota 395.483 zł za lata 2003 – 2008 r. należna (...) została przekazana przez (...), w ramach porozumienia co do wzajemnych rozliczeń, Stowarzyszeniu (...). Sąd okręgowy nie uwzględnił podnoszonego w toku postępowania przez stronę pozwaną zarzutu przedawnienia. Jak wskazał, opłaty zbierane przez pozwanego wynikają z treści art. 20 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o Prawie autorskim i prawach pokrewnych, który określa wysokość opłat pobieranych na rzecz twórców od importerów i producentów urządzeń służących do kopiowania i przegrywania utworów oraz czystych nośników, na które odbywa się przegrywanie. Jest to wynagrodzenie autorskie, wynikające z tytułu użytku prywatnego, które jest zbierane przez organizacje właściwe, określone w przepisach rozporządzenia Ministra Kultury z dnia 2 czerwca 2003 r. w sprawie określenia kategorii urządzeń i nośników służących do utrwalania utworów oraz opłat od tych urządzeń i nośników z tytułu ich sprzedaży przez producentów i importerów.

Z brzmienia art. 20 pr. aut. wynika jedynie obowiązek uiszczenia wynagrodzenia przez wskazane podmioty na rzecz właściwej organizacji, która dokonuje dalszego podziału na rzecz innych uprawnionych organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi. Organizacje inkasujące wynagrodzenie powinny pobierać je kwartalnie, a następnie przekazywać organizacjom zbiorowego zarządzania prawami autorskimi i prawami pokrewnymi reprezentującym uprawnionych twórców w terminie 60 dni po upływie każdego kwartału (§ 6 rozporządzenia). Nie jest to zatem świadczenie określone kwotowo i uzależnione od czasu trwania stosunku prawnego i nie powstaje z upływem określonego okresu czasu. Ponadto nie jest to opłata należna organizacjom zbiorowego zarządzania, ale należna twórcom, w imieniu których występują uprawnione organizacje zbiorowego zarządzania. Określony w rozporządzeniu sposób i termin poboru opłat i dalszego rozdziału pobranych opłat nie przesądza, iż świadczenia te mają charakter świadczeń okresowych. Jest to kategoria autorskich praw majątkowych, oznaczonych jako prawo do wynagrodzenia, swoista forma wynagrodzenia autorskiego nie połączona w początkowej fazie z konkretnym wykorzystaniem utworu, stanowiąca rekompensatę twórcy za utracone korzyści z tytułu zwielokrotnień utworów. Z tego względu, skoro ustawa nie stanowi inaczej, termin przedawnienia wynosi w tym wypadku 10 lat. Ponadto powód wnosząc pozew w sprawie II C 838/08 w sprawie o udzielenie informacji i udostępnienie dokumentów spowodował przerwanie biegu terminu przedawnienia roszczenia, gdyż dopiero na podstawie tak uzyskanych informacji mógł sprecyzować swoje roszczenie pieniężne. Wydany w tej sprawie wyrok zaskarżony został przez stronę pozwaną w części uwzględniającej powództwo co do kwoty 2.958.680 zł wraz z zasądzonymi od tej kwoty odsetkami, to jest w zakresie punktu 1.1 wyroku, w którym zasądzono kwotę 2.362.404 zł wraz z odsetkami oraz punktu 1.2 wyroku, w którym zasądzono kwotę 596.276 zł wraz z odsetkami. Ponadto skarżący zaskarżył również rozstrzygnięcie w przedmiocie kosztów procesu. W apelacji podniesione zostały następujące zarzuty:

I. naruszenie przepisów postępowania, które miało wpływ na wynik sprawy:

1 nierozpoznanie istoty sprawy poprzez niezbadanie materialnoprawnej podstawy dochodzonego roszczenia, jak też skierowanych przeciwko niemu zarzutów oraz niewzięcie pod rozwagę wszystkich dowodów, które mogły służyć do rozpoznania sprawy i wydania rozstrzygnięcia;

2 art. 233 § 1 k.p.c. poprzez wyprowadzenie z materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie, tj. - zeznań świadków oraz notatek i protokołów stanowiących zapis ustaleń poczynionych przez organizacje zbiorowego zarządzania, którym jako reprezentującym autorów przypada część (udział) kwoty uzyskanej ze sprzedaży urządzeń i nośników służących do utrwalania utworów, - wniosków z nich niewynikających, sprzecznych z zasadami wykładni aktu prawnego, logicznego rozumowania i doświadczeniem życiowym, a mianowicie wniosku, że powodowi należy jest udział w wysokości 11,1% obliczony od sumy zainkasowanej z opłat pochodzących od importerów i producentów urządzeń i nośników, ustalony wyłącznie na podstawie badań statystycznych, podczas gdy organizacje te, w wykonaniu dyrektyw zawartych w rozporządzeniu ustaliły zasady ustalenia poszczególnych udziałów, co stanowi o przekroczeniu zasady swobodnej oceny dowodów;

3 art. 238 § 2 k.p.c. poprzez niewskazanie powodów, dla których odmówiono dowodom wskazanym w punkcie 1.2 powyżej mocy dowodowej w innym zakresie, a to, że wspólne ustalenia organizacji zbiorowego zarządzania zostały dokonane i zaakceptowane m.in. przez powoda i sformułowanie wobec powyższego błędnego wniosku, że podział opłat od tzw. czystych nośników powinien zostać dokonany wyłącznie na podstawie badania statystycznego;

II. Naruszenie przepisów prawa materialnego:

1 § 7 rozporządzenia Ministra Kultury w sprawie określenia kategorii urządzeń i nośników służących do utrwalania utworów oraz opłat od tych urządzeń i nośników z tytułu ich sprzedaży przez producentów i importerów poprzez błędną wykładnię i uznanie, że wynik badania statystycznego obejmującego korzystanie z utworów jest wyłączną i wystarczającą przesłanką dla ustalenia uprawnienia organizacji do uzyskania udziału w zainkasowanych opłatach oraz ustalenia wysokości tego udziału i nie ma znaczenia porozumienie organizacji zbiorowego zarządzania uprawnionych do udziału w podziale, dotyczące udokumentowania faktu reprezentacji uprawnionych podmiotów oraz udokumentowania wysokości roszczenia,

2 błąd w ustaleniach faktycznych oraz naruszenie art. 105 ust. 1 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych (dalej ustawa o prawie autorskim) poprzez bezpodstawne przyjęcie, że (...) dysponując zezwoleniem Ministra Kultury na zbiorowe zarządzanie prawami posiada legitymację materialną do dochodzenia roszczeń, podczas gdy fakt objęcia zbiorowym zarządzaniem określonych pól eksploatacji jest spełniony, gdy organizacja posiada zezwolenie ministra na zbiorowy zarząd oraz gdy organizacja dysponuje cywilnoprawnymi tytułami do jego sprawowania, wynikającymi z powierzenia praw do poszczególnych utworów przez członków danej organizacji lub inne podmioty, a brak jest udokumentowania roszczenia odniesionego do reprezentacji (...)

3 § 7 rozporządzenia w związku z art. 20 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych poprzez błędną wykładnię co doprowadziło do niewłaściwego zastosowania rozporządzenia - naruszającego art. 10 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską (obecnie art. 12 Traktatu o Unii Europejskiej) w związku z Dyrektywą 2001/29 w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym, w szczególności jej art. 5 ust. 2 lit. b). i pominięcie okoliczności, że ustalenie "godziwej rekompensaty" dokonuje się na podstawie kryterium szkody wyrządzonej twórcom, a ustalając kryterium „potencjalnej szkody” należało ustalić odpowiedniość tej rekompensaty, a więc udokumentować reprezentację podmiotów uprawnionych, co może zostać dokonane wyłącznie poprzez określenie poszczególnych kategorii podmiotów uprawnionych w drodze porozumienia organizacji zbiorowego zarządzania. W konsekwencji powyższych zarzutów skarżący wniósł o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy w zaskarżonym zakresie do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji, z przekazaniem temu sądowi orzeczenia o kosztach postępowania apelacyjnego, względnie o zmianę wyroku w zaskarżonym zakresie i oddalenie powództwa.

Rozpoznając sprawę w granicach zaskarżenia sąd apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja jest niezasadna zarówno w odniesieniu do zarzutów naruszenia prawa procesowego, jak i prawa materialnego. Odnosząc się w pierwszej kolejności do zarzutów naruszenia prawa procesowego nie można podzielić poglądu skarżącego co do błędnej oceny materiału dowodowego dokonanej przez sąd pierwszej instancji i w efekcie błędnych ustaleń faktycznych poczynionych w tej sprawie. Skarżący polemizując z oceną dowodów dokonaną przez sąd okręgowy twierdzi, że wbrew ustaleniom sądu, doszło do zawarcia porozumienia między stronami co do wysokości opłat należnych powodowi. Na tę okoliczność skarżący przywołuje dowody w postaci notatek urzędowych sporządzanych przez przedstawiciela pozwanego. Notatki te stanowią dokumenty prywatne, z których wynika jedynie, że osoba, która je podpisała złożyła oświadczenia o treści zawartej w tych notatkach (art. 250 k.p.c.). Trafnie w tym kontekście strona powodowa wskazuje, że żadna z tych notatek nie została podpisana przez przedstawiciela powoda, co mogłoby świadczyć o akceptacji przez powoda zawartych w niej treści. Nie można więc wnioskować w oparciu o treści tych jednostronnie sporządzonych przez pozwanego notatek o istnieniu jakiegokolwiek porozumienia pomiędzy stronami. Wniosek taki pozostaje ponadto w sprzeczności z pozostałym materiałem dowodowym zgromadzonym w tej sprawie, w szczególności z zeznaniami świadka A. G., który reprezentował powodowe stowarzyszenie podczas rozmów i negocjacji z pozwanym. Świadek ten zdecydowania zaprzeczył, aby pomiędzy powodem a pozwanym zostały poczynione jakiegokolwiek ustalenia odnośnie sposobu podziału opłat lub ich wysokości. Co więcej również z zeznań świadka J. B., który z ramienia (...) zajmował się zawieraniem porozumień z innym stowarzyszeniami, nie wynika, aby zapadły jakiegokolwiek ustalenia albo zawarte zostało porozumienie pomiędzy powodem a pozwanym. Z tych względów w ocenie sądu apelacyjnego sąd okręgowy w sposób prawidłowy dokonał analizy materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie i w oparciu o to dokonał trafnych ustaleń faktycznych. Brak w rozumowaniu sądu okręgowego jakichkolwiek sprzeczności, czy niespójności, które wskazywałyby na przekroczenie zasady swobodnej oceny dowodów. Zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. nie jest więc zasadny. Dokonane przez sąd okręgowy ustalenia sąd apelacyjny przyjmuje za własne, czyniąc je podstawą dalszych rozważań w tej sprawie. Zupełnie niezrozumiały jest wskazany w apelacji zarzut naruszenia art. 238 § 2 k.p.c. Zgodnie z tym przepisem odmowę lub niemożność podpisania protokołu stwierdza się w samym protokole. Brak jakichkolwiek zdarzeń procesowych w tej sprawie, które uzasadniałyby stosowanie tego przepisu. Z uzasadnienia apelacji wynika, że intencją skarżącego było w tym zakresie wskazanie na przepis art. 328 § 2 k.p.c. Jak wynika z uzasadnienia apelacji, zarzut ten sprowadza się do niewskazania w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku dlaczego „ustalenia organizacji zbiorowego zarządzania nie miały żadnego znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy”. Z dokonanych przez sąd okręgowy ustaleń faktycznych wynika, że tego typu ustalenia pomiędzy stronami, jako organizacjami zbiorowego zarządzania, nie zostały poczynione. Wobec nieistnienia tego typu porozumień sąd okręgowy prawidłowo (zgodnie z zasadami logiki) nie rozważał ich znaczenia dla rozstrzygnięcia tej sprawy. Nietrafny jest wyeksponowany przez skarżącego w apelacji zarzut nierozpoznania istoty sprawy poprzez niezbadanie merytorycznej podstawy dochodzonego roszczenia.

Pomijając brak precyzji pełnomocnika skarżącego (merytoryczna podstawa powództwa) wskazać należy, że sąd okręgowy zbadał w sposób wyczerpujący materialnoprawne podstawy dochodzonego w tej sprawie roszczenia, dokonując wykładni zarówno art. 20 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych, jak i przepisów rozporządzenia Ministra Kultury z dnia 2 czerwca 2003 r. w sprawie określenia kategorii urządzeń i nośników służących do utrwalania utworów oraz opłat od tych urządzeń i nośników z tytułu ich sprzedaży przez producentów i importerów. Odniósł się również do zarzutów podnoszonych przez pozwanego. Wywody skarżącego poczynione w tym zakresie są w istocie jedynie polemiką z ustaleniami faktycznymi poczynionymi w tej sprawie przez sąd pierwszej instancji oraz dokonaną przez ten sąd wykładnią przepisów prawa. Niezależnie od bezzasadności tych wywodów, co zostanie wykazane poniżej, nie uzasadniają one zarzutu nierozpoznania istoty sprawy w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c. Przesłanki nierozpoznania istoty sprawy zostały precyzyjnie określone w orzecznictwie Sądu Najwyższego. Nierozpoznanie istoty sprawy oznacza, w świetle tego orzecznictwa, zaniechanie przez sąd pierwszej instancji zbadania materialnej podstawy żądania pozwu albo pominięcie merytorycznych zarzutów pozwanego (zob. przykładowo: wyrok SN z dnia 21 października 2005 r., III CK 161/05, wyrok SN z dnia 23 września 1998 r., II CKN 897/97, wyrok SN z dnia 4 sierpnia 1999 r., II CKN 498/99). Nierozpoznanie istoty sprawy zachodzi więc wówczas, gdy nierozpoznana zostanie istota roszczenia będącego podstawą powództwa. Taka sytuacja procesowa w sposób oczywisty nie zachodzi w tej sprawie i nie wynika z wywodów skarżącego. Skarżący podnosił w szczególności, że to na stronie powodowej spoczywał ciężar udokumentowania wysokości należnej jej opłaty. Jak wynika z uzasadnienia apelacji, ciężar ten spoczywał na powodzie albowiem pozwany zaprzeczył, że powodowi należy jest wyliczony przez powoda udział. Co więcej pozwany zaproponował w toku procesu wysokość udziału należnego powodowi. W efekcie to na stronie powodowej – ponownie przytaczając wywody apelacji – ciążył obowiązek wykazania, że zaproponowane przez (...) kwoty nie odpowiadają części, jaka należy jest reprezentowanym przez powoda kategoriom uprawnionych. Wywodów skarżącego nie można podzielić albowiem pomijają one fakt, że żądanie powoda w tej sprawie opierało się z jednej strony na informacjach uzyskanych od pozwanego w trybie art. 105 ust. 2 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, z drugiej zaś na wynikach zleconych przez pozwanego badań, o którym mowa w § 7 ust. 2 rozporządzenia Ministra Kultury z dnia 2 czerwca 2003 r. w sprawie określenia kategorii urządzeń i nośników służących do utrwalania utworów oraz opłat od tych urządzeń i nośników z tytułu ich sprzedaży przez producentów i importerów. Tym samym to pozwany zaprzeczając opartym na wskazanej podstawie twierdzeniom powoda zobowiązany był twierdzenia te obalić, w szczególności wykazać, że w świetle art. 20 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych oraz rozporządzenia Ministra Kultury z dnia 2 czerwca 2003 r. udział powoda w opłatach powinien być mniejszy, aniżeli wynika to z badań obejmujących korzystanie z utworów, artystycznych wykonania oraz fonogramów i wideogramów, odzwierciedlających strukturę i rozmiar utrwalania utworów, artystycznych wykonania, fonogramów i wideogramów do własnego użytku osobistego.

Zgodnie z art. 20 ust. 1 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, producenci i importerzy magnetofonów, magnetowidów i innych podobnych urządzeń oraz kserokopiarek, skanerów i innych podobnych urządzeń reprograficznych umożliwiających pozyskiwanie kopii całości lub części egzemplarza opublikowanego utworu, a także czystych nośników służących do utrwalania, w zakresie własnego użytku osobistego, utworów lub przedmiotów praw pokrewnych, zobowiązani są do uiszczania na rzecz organizacji zbiorowego zarządzania, działających na rzecz twórców, artystów wykonawców, producentów fonogramów i wideogramów oraz wydawców, tak zwanych opłat reprograficznych, których wysokość nie może przekraczać 3 % kwoty należnej z tytułu sprzedaży tych urządzeń i nośników. Zgodnie z § 3 ust. 1 rozporządzenia Ministra Kultury z dnia 2 czerwca 2003 r. w sprawie określenia kategorii urządzeń i nośników służących do utrwalania utworów oraz opłat od tych urządzeń i nośników z tytułu ich sprzedaży przez producentów i importerów, pozwany uprawniony jest do pobierania opłat reprograficznych na rzecz twórców. Zarazem § 3 ust. 2 rozporządzenia zobowiązuje pozwanego do dokonania podziału pobranych opłat od urządzeń i nośników wymienionych w załączniku nr 1 do rozporządzenia. Tryb dokonania tego podziału reguluje § 7 rozporządzenia, który jako zasadę wprowadza dokonanie podziału opłat na podstawie porozumienia zawartego przez wszystkie organizacje reprezentujące podmioty uprawnione. Przy zawieraniu porozumienia należy uwzględnić wyniki badań obejmujących korzystanie z utworów, artystycznych wykonawców oraz fonogramów i wideogramów, odzwierciedlających strukturę i rozmiar utrwalania utworów, artystycznych wykonawców, fonogramów i wideogramów do własnego użytku osobistego (§ 7 ust. 2 rozporządzenia). W przypadku braku takiego porozumienia, a więc w sytuacji faktycznej która zaistniała w rozpoznawanej sprawie – rozporządzenie Ministra Kultury z 2 czerwca 2003 r. nakazuje dokonanie podziału opłat przez organizacje, które dokonały poboru tych opłat, po ustaleniu, przy uwzględnieniu wyników badań obejmujących korzystanie z utworów, artystycznych wykonawców oraz fonogramów i wideogramów, odzwierciedlających strukturę i rozmiar utrwalania utworów, artystycznych wykonawców, fonogramów i wideogramów do własnego użytku osobistego, jaka część opłat jest należna poszczególnym kategoriom podmiotów uprawnionych (§ 7 ust. 3 rozporządzenia). W efekcie zasadniczym elementem kształtującym podział opłat są przeprowadzone badania dotyczące korzystania z utworów, artystycznych wykonawców oraz fonogramów i wideogramów. Wbrew stanowisku skarżącego powyższe przepisy nie upoważniają natomiast pozwanego do arbitralnego wyznaczania wysokości należnych poszczególnym podmiotom części opłat, w szczególności z pominięciem przeprowadzonych wyników badań. Z przepisów tych nie wynika również, jak wywodzi skarżący, że jeżeli dany podmiot nie podzieliła ustaleń (...) dokonanych w oderwaniu od wyników przeprowadzonych badań, ciężar wykazania (udokumentowania) tych zastrzeżeń obciąża podmiot uprawniony. Trafnie sąd okręgowy odczytał treść powyższych norm w ten sposób, że (...) określając ostatecznie wysokość opłat należnych poszczególnym podmiotom zobowiązany jest uwzględnić wyniki przeprowadzonych badań. Dopiero w sytuacji, gdy dany podmiot kwestionuje tak dokonane ustalenia(...), to jest ustalenia uwzględniające wyniki przeprowadzonych badań, zgodnie z § 7 ust. 3 rozporządzenia może zgłosić zastrzeżenie dotyczące wysokości przypadającej kwoty opłat i przedstawić dokumentację w tym zakresie.

Punktem wyjścia dokonanych ustaleń powinny być jednak, zgodnie z treścią rozporządzenia, wyniki przeprowadzonych badań obejmujących korzystanie z utworów, artystycznych wykonań oraz fonogramów i wideogramów, odzwierciedlających strukturę i rozmiar utrwalania utworów, artystycznych wykonań, fonogramów i wideogramów do własnego użytku osobistego. Taka sytuacja, jak trafnie ocenił to sąd okręgowy nie miała miejsca w tej sprawie. Pozwany składając propozycję powodowemu stowarzyszeniu co do wysokości należnej mu części opłat odrzucił wyniki przeprowadzonych uprzednio badań. Co więcej, szacując początkowo wysokość należnego powodowi udziału w pobranych opłatach na 1%, a następnie zwiększając ten udział do 4%, pozwany w ogóle nie wskazał jakichkolwiek kryteriów, w oparciu o które dokonał takiego podziału tych opłat. Zgodnie z § 7 ust. 1 rozporządzenia z dnia 2 czerwca 2003 r. dokonany podział powinien nastąpić proporcjonalnie do zakresu utrwalania do własnego użytku osobistego utworów, artystycznych wykonań, fonogramów i wideogramów pochodzących od reprezentowanych przez poszczególne organizacje podmiotów. Celem ustalenia tych proporcji zlecone zostały badania dotyczące korzystania z utworów, artystycznych wykonań oraz fonogramów i wideogramów. W złożonej w tej sprawie apelacji skarżący, kwestionując wyniki zleconych przez siebie badań jako kryterium podziału opłat, odwołuje się w istocie do jednego tylko elementu, który miał korygować wyniku przeprowadzonych badań – ustaleń poczynionych w tym zakresie przez organizację zbiorowego zarządzania. Rzecz jednak w tym, jak stwierdził to sąd okręgowy, zaś poczynione w tym zakresie ustalenia aprobuje sąd apelacyjny, że tego typu uzgodnień, czy porozumień odnośnie wyników przeprowadzonych badań nie było pomiędzy stronami. W to miejsce skarżący, jako organizacja posiadająca we władaniu środki pieniężne zebrane od podmiotów zewnętrznych, w sposób w istocie jednostronny i arbitralny, odstąpił od wyników przeprowadzonych badań, próbując narzucić powodowi inną wysokość opłaty. O arbitralności tych prób świadczy fakt, że propozycje powoda nie odwołują się do żadnych weryfikowalnych w świetle prawa autorskiego, czy rozporządzenia z dnia 2 czerwca 2003 r. kryteriów. Początkowo pozwany uznawał, że wysokość należnemu powodowi udziału w opłatach powinna wynosić 1%, zaś już w toku procesu proponował zwiększenie tego udziału do 4 %. W każdym przypadku skarżący nie wskazał podstaw dokonanych w tym zakresie wyliczeń. Tym samym słusznie sąd okręgowy uznał, że jedynym obiektywnie istniejącym kryterium przewidzianym w rozporządzeniu Ministra Kultury, które mogło znaleźć zastosowanie w tej sprawie, są wyniki badań statystycznych, z których wynika, że należny powodowi udział w opłatach powinien wynosić 11 %. Żadne porozumienie pomiędzy stronami, które wskazywałoby na elementy korygujące wynik przeprowadzonych badań, nie zostało osiągnięte. Strony nie uzgodniły więc żadnych elementów, które modyfikowałyby zasadnicze kryterium przewidziane w rozporządzeniu Ministra Kultury w postaci wyników badań statystycznych odnośnie korzystania z utworów, artystycznych wykonań oraz fonogramów i wideogramów. W efekcie za niezasadne uznać należy zawarte w apelacji zarzuty naruszenia prawa materialnego, to jest przepisu zawartego w § 7 rozporządzenia Ministra Kultury z dnia 2 czerwca 2003 r., jak i art. 20 prawa autorskiego.

Nie można również podzielić zarzutów skarżącego odwołujących się do wykładni prawspółnotowej i wskazujących na naruszenie prawa wspólnotowego (art. 12 Traktatu o Unii Europejskiej oraz dyrektywa 2001/29 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 maja 2001 r. w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym). Jak wywodzi skarżący, że wskazanych aktów prawa wspólnotowego wynika zasada, zgodnie z którą na etapie podziału opłat reprograficznych pomiędzy podmioty uprawnione uwzględnić należy przede wszystkim rozmiar uprawdopodobnionego korzystania z utworów. Wbrew wywodom skarżącego ta właśnie zasada stanowiła podstawę wykładni dokonanej przez sąd okręgowy, który oparł się na obiektywnych wynikach badań odnoszących się do korzystania z utworów, artystycznych wykonań oraz fonogramów i wideogramów, odzwierciedlających strukturę i rozmiar utrwalania utworów, artystycznych wykonań, fonogramów i wideogramów do własnego użytku osobistego, odrzucił natomiast w tym zakresie arbitralne ustalenia strony pozwanej. Trafnie w tym kontekście strona powodowa wskazuje, że w istotny sposób naruszają powyższą zasadę działania pozwanego, który od 2003 r. dysponuje pobranymi opłatami reprograficznymi odmawiając zarazem wypłaty udziału w tych opłatach należnego twórcom dzieł naukowych. Niezasadny jest w końcu zarzut naruszenia art. 105 ust. 1 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych poprzez uznanie legitymacji materialnej powoda do dochodzenia roszczeń w tej sprawie. Trafnie w tym kontekście sąd okręgowy podniósł, że strona powoda legitymuje się decyzją Ministra Kultury z dnia 20 listopada 2003 r. zezwalającą powodowi na wykonywanie zbiorowego zarządzania prawami autorskimi do utworów naukowych i technicznych na wskazanych w tej decyzji polach eksploatacji. Jak wskazuje się w doktrynie, przepis art. 105 ust. 1 prawa autorskiego zawiera w istocie dwa domniemania – domniemanie uprawnienia do zarządzania i ochrony praw objętych zezwoleniem na zbiorowe zarządzanie oraz domniemanie legitymacji procesowej w tym zakresie (tak: M. Kępiński, w: System Prawa Prywatnego. Prawo autorskie, Warszawa 2003, s. 535). Tym samym sąd okręgowy uznając legitymację czynną powoda w tej sprawie, wbrew zarzutom apelacji, nie wykroczył poza zakres domniemania przewidzianego w art. 105 ust. 1 prawa autorskiego. Ponadto wskazać należy, że sam pozwany – wbrew zawartym w apelacji zarzutom – nie kwestionował umocowania powoda do reprezentowania twórców dzieł naukowych. Świadczy o tym fakt składania pozwanemu przez powoda, zarówno przed wszczęciem tego procesu, jak i w jego trakcie, propozycji dokonania podziału pobranych opłat reprograficznych. Z tych wszystkich względów sąd apelacyjny oddalił wniesioną w tej sprawie apelację jako niezasadną na podstawie art. 385 k.p.c. O kosztach postępowania odwoławczego orzeczono zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik procesu (art. 98 § 1 k.p.c.). Na koszty poniesione przez powoda, który wygrał tę sprawę, składały się koszty wynagrodzenia pełnomocnika procesowego ustalone w stawce minimalnej, zgodnie z § 6 pkt 7 w zw. z § 12 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu.

Wyrok został pobrany z
<http://orzeczenia.ms.gov.pl/>